

Җамрәк журналист

Очерк

Очерк вәл – художествәпа публицистика жанрә. Унта җыннан е общество пурнаҗән ыйтәвәсенә татса пама чәнләха уса памалли логикапа вырнасулаха тата эмоципе сәнарләх меләсем пәтәсәсә. Ансатрах каласан, очеркист историри чән җынсемпе событисене художество меләпе сәмах сәнарләхне кусарат. Тишкерүрен шухәшлав йөркеленет, вәсәнче пәтәмлетү тунн уән логика вәсә пулса тәрәт.

Очерк пәр вәхәтрах чәнләха документләхпа наука телләшепа әнлантарса хак пани те, тәнче пуләмне эстетика майәпе алла илли те пулса тәрәт. Әнсартран мар әнтә очерка художество произведенийәпе, вәл шутра живописьпе те танлаштарасә. «Енчен те калав – живопись үкерчәкә пулсан, очерк – графика үкерчәкә е үкерчәкән эскизә», – теҗсә. Вәл документпа пәрлештернә художество сәнарә хушшинчи чикрә тәрәт. Енчен те историксен паян очерк литературисәр пуҗне ытти җәлқуҗ пулас мар пулсан та, иртнә пурнаҗа вәсем җав-җавах тәрәс пәлме пултарәчәсә. Мәншән тесен вырәс очеркә художествәпа әс-хакәл материаләпе пуян. Асәннә жанр материаләсенче җәршыв аталану кун-сүлән вуншар җулхи историйә лайәх сәнланса юннә.

Вырәс публицистикиче очерк 18-мәш әмәр вәсәнченәх пәллә. Вәл җутатанан ыйтусен әнләшәпе тата тематика тәрләләхәпе кәна мар, хай вәхәтәнчи пурне те хумхантаракан, актуаллә проблемәсене җутатнипе те пәләрса тәнә. Җавәнпа та вырәс очерк литературин әс-хакәл хакләләхне ирәкләхшән пинә кәрешү историйәнчен уйәрма май җук. Хайән пәтәм истори әнләшәнче – җуралнәран тытәнса хальхи аталану тапхәрәчченәх – очерк вулакана пурнаҗән сәнә, җуралакан формисемпе, вәсен аталанәвәпе пәлләштарма, обществәлла шухәшлав җуратма, малта пыракансен шухәшне сәнме тата уншән җине тамалли правәна әнланса илме пулшма тәрәшнә. Публицист хайне компетентлә тәпчәсә, әслә-тәнлә аналитик вырәнәнче кәтартма пултарсан кәна вәл вулакана хайән шухәшәсем тата хакләвәсем тәрәсси пирки әнентерме пултарат.

Тәпчәсәсем очерксен тәрлә тәснә уйәрәсә.

Портрет очеркә җыннан шухәш-кәмәлән уйәрмә әнланәвнә, геройән шалти туйәмәсене, вәл тунә еҗсем социаллә тата психологи телләшепа мәнне сәлтавланнине уҗса парат, характерти хайне евәр уйәрмәләхсене тата ыттисемшән те типлә

пулса тәрәкан әснә сәнләт. Очеркист пәр енчен пурнаҗәра ыттисенчен нимәнне те уйәрлса таман, җав вәхәтрах хайән характерәпе, шухәш-кәмәлән хайне евәрләхәпе пәләрәкан җынна шырат. Кайран кәна сән үкерчәкә сәнар мар, уйәрмә җыннан художествәпа публицистика сәнарне кәләплат. Ку вәл биографи справки мар. Анкета даннәйәсене е уән әҗ технологийәсене җырса кәтартни җыннан пурнаҗәне уәннә нравственноҗ илемләхә, пултарулаха пуянләхә урлә уҗса панипе танлашаймасть.

Портрет очеркә хәсәт страницин пәтәм лаптәкнәх йышәнтәр тесен, герой питә пәләрса тәрәкан җын пулли кирлә. Журналист хайән геройән портретне уйәрмә самантсем урлә кәна сәнләт. Апла пулин те кәскен каланине те кунта актуаллә проблемәна публицистика меләпе сүтсе явнипе, герой психологине тишкернипе пәрлештерес пулат.

Проблема очеркне хайне уйәрмә тәсәсем җине уйәрма пулат: экономика, социаллә, философи, экологи, суд, полемика т. ыт. йышши проблема очеркәсем. Кунта публицист вырәнәнче – уйәрмә облаҗ специалистчә. Уәннә тәпчәвә тата әна художествәпа публицистика меләпе җутатасси конкретлә тапхәрта общество умне тухса тәнә акту-

аллә проблемәпа җыхәннә. Очерксен кун йышши тәсә хәсәт страницисенче нумаях тел пулмасть. Ытларах вәл – журнал тата кәнеке публицистикиче формнә.

Җул җүрәв очеркә – чи авалхи тәсәсенчен пәри. Кун йышши очеркә автор тәпчәвән объектә ерипен аталанса пырат. Җул җүрәв май, публицист җынсене, лару-тәрәва пәләрәтәт, фактсемпе пуләмсене хайән куҗәпе сәнләт. Пурнаҗә, йәла-йәркәне, социаллә уйәрмәләхсене очеркист хай курса каласа пани җул җүрәв очеркән специфика шутне кәрәт. Унта портрет тата проблема очеркәсен енәсем тел пулаҗсә. Час-часах җул җүрәв очеркәсем сыпәкән-сыпәкән пичетленәсә. Кун пек чухне пуләмсем авторпа вулакән пәрле курса җүрәв чухнехи пек йәркеленәсә.

Очеркән чәлхе стилистикиче структури пәтәмпәх автор хай лартакан телләве тата чәнләха сәнлама очеркист суйласа илнә очерк тәснә тивәҗтермелле. Нумай сәмах вакламәсәрах чылай япала пирки кәскен калама пәлли, әнлә сәнар тума пултарни очеркистан профессси әсталәхән шайне лайәх җирәпләтәсә.

Очеркә пейзаж уйәрмә вырән йышәнәт. Җут сәнтәләкә, тавраләха җырса кәтартни пуләмсем мәнне лару-тәрәва пулса иртнине туллинрәх уҗса пама пулашәсә.

Ялта

Ялта пурәнма аван,
Вьләх пулсан әс пуян.
Әне, сурәх, вәкәрсем,
Аванпала чәххисем.

Кушаккисәр те май җук,
Шәшисемпе пурнаҗ җук.
Сыснисем нәрик-нәрик,
Чәххисем кәтик-кәтик.

Хырам выҗсан кәшкәраҗ
Кашни ир те кашни каҗ.
Ялти җыннан әҗ нумай
Хәтә җулла е хәтә хәллә.

Вьләхне те пәхмалла,
Утине те сулмалла,
Вәхәт тупса әннене
Май пур чух пулашмалла.

Анчах әпә – ял ачи,
Апра – сенәк-кәрепли.
Пәртте әҗрен хәрамас,
Пуләшма ялан хавас.

Җитәнсе җитсәсән әп
Ялтах пурнаҗ тәвас теп.
Тракторист, шофер, комбайнер
Пулма шухәшләтәп әп.

Мой забавный Пушок

Решил я сочинить стишок забавный
Про маленьких пушистых зверят.
Живёт котёнок в моем доме славный.
Он рано любит по утрам вставать,
С пушистым маленьким клубком играть.

Клубок изучит важным взглядом,
И по полу катает, озорник,
А после прячется в засаду
И нападает в тот же миг,
Издав свой знаменитый крик!

Из комнаты по коридору,
На кухню даже забежал,
Из ниток на полу узоры,
Пушистый их художник сотворял,
Пока я очень крепко спал.

А наигравшись он ко мне примчится
И крепко накрепко уснёт,
А утром мама удивится,
В восторге будет от красот,
Когда художества его найдёт.

Егор АЛЕКСАНДРОВ.
Ярабайкасинская СОШ.

Проект Чәваш Республикин Цифра ата-ланәвәпе информация полтикин тата массәллә коммуникацион министрствнә пулашнине пурнаҗланат.

Җын җынсем хушшинче кәна җын пулайрат

Ачаранпах манән хам йәри-тавра җутарах, әшарах тәвас килетчә, җынсене савәнәҗ парнелес туйәм та яланах вәйлә пулнә.

Шурча шуләнче вәренме тытәнсанәх әпә унти тәрлә кружока җүреме тытәнтам. Җав кружоксенче әпә питә пултарулла вәрентекәнне Наталия Вячеславовна Борзаевәпа пәлләшрәм. Җавән чухнәх вәл маншән пысәк пәлтерәшлә пулса тәнә сәмахсене каларә. «Җын җынсем хушшинче кәна җын пулайрат», – терә. Җак каларәш мана пурнаҗ сүләпе илсе пырат тесен те йәнәш мар. Наталия Вячеславовна маншән әста наставник пулса тәчә, манән пултарулаха уҗса пама пултарчә. Җав кружоксенчен пуҗласа әпә чылай ачапа туслашрәм, хамән шухәшсене тәрлә

шайри әмәртупа конкурссенче пәлтертәм, телләвсене пурнаҗслама май пуррине әнентәм.

Хальхи вәхәтра әпә Муркаш шуләнчи кадет класәнче вәренетәп. Кунта әпә хампа пәр евәр шухәшләнчә тус-тантәшсене кәна мар, әслисен йышәнчен те хама валли юлташ тупрәм. Вәл – Муркаш шуләнче кадет юхәмне ертсе пыракан Светлана Измайловна Рожкова вәрентекән.

Ман шутпа вәл – хайән еҗән чән-чән профессионалә. Вәл ку таранччен никам та пурнаҗсламан проектсене пирәнне пәрле хәрамәсәрах тытәнәт. Вәсене пурнаҗсла-са еҗе яланах вәҗне җитерет. Кәсәклә шухәшәсене әҗстан тупатә-ши? Проект еҗне чылай ачана кәна мар, ашшә-амәшәсемпе ытти вәрентекәнне мәнне майпа явәҗстарма

пултаратә-ши? Җак ыйтусене әпә хама хам темиҗе хут та панә. Хуравә ансат иккән – кашни җынпа әна хисәлесе хутшәнмалла, пулашма үркәнмелле мар, хәвна пулашакансене те сивлемелле мар. Ырә туни вара чәнах та ырапах таврәнәт.

Шкул җитәнәвәсәнче манән түпе пурришән те савәнәтәп. Җав вәхәтрах хамән кашни җитәнәвә коллективра тунине те асра тытатәп.

Муркаш шуләнчи кадет юхәмә пурри мана Раҗсейән тәрлә кәтәсәнчи җамрәксемпе пәлләшма, сәнә юлташсем тупма, Тәван җәршыва тата та ытларах юратма, әмәтсем патне җывхарса пыма пулашат.

В. ЛЬВОВА,
кадет класән вәренекәнә.

Пенси ыйтәвәсемпе урок иртрә

Ял җыннисен пурнаҗәпе, вәсен шухәш-кәмәләпе кәсәкләнәссине Раҗсейри Пенси фончән управленийән Муркаш районәнчи клиент служби хайән кулленхи еҗән пәр пайә тесе пурнаҗлат. Җапла вара иртнә кәҗнерникун, чүк уйәхән 14-мәшәнче, клиент службин пуҗләхә Ирина Гришина ертсе пыракан ушкән шуләнчә вәренекәнсене пенси ыйтәвәсемпе пәлләштарас телләвпе Калайкәссинчи вәтам шуләнчә пулчә.

Пенси ыйтәвәсемпе ирттернә урока 8-мәш тата 10-мәш класәнче вәренекәнсем пухәнчәсә: пәтәмпе 34 вәренекән тата вәсен хәш-пәр ашшә-амәшә. 8-мәш класра вәренекән Игнатий Короленкон амәшә Галина Михайловна, тәсләхрен, хай җамрәк чухне хулара еҗленине пенси сүләсене кәртәссипе кәсәкләнәт. Әслисем пурнаҗ җине җапла пәхни пире те пәр вырәнәтә лартмасть. Җитменнине тивәслә пәлү пама та шулаха киләсә.

Пирәнне ирттернә урока РФ Пенси фончән управленийән Муркаш районәнчи клиент службин пуҗләхә И. Гришина вәтам шуләнчә вәренекәнсемпе «Йәлтәх пулас пенси пирки» темәпа уҗә урок ирттерчә. Ирина Анатольевна хайән урокне пенси мәнне пәлтерни тата РФ Пенси фончә җынсене мәнне пулашу пама пултарни, әна илесси пирки каланинчен пуҗларә. Пенси вәл – граждәнсене вәтләхәра гарантпәл тәкә паракан түлөв.

– СНИЛС мән тума кирлә? – ыйтрә хыҗалти партәра ларакан. Хуравне И. Гришина пачә. Җак сәчет җинче җын әҗта тата епле еҗленин кәтәрәвә пәләрса пырат. Әна патшаләх пор-

таләнче харпәр хайән кабинетне кәрсе кашни-ех сәнәса пырайрат.

– Пенси виҗи җине мәнне факторсем витәм күрәсә? – пулчә ачасен тепәр ыйтәвә.

Муркашри пенси пайән ертүҗи пулас пенси виҗи пенси баләсене вәсен хакә җине хутланипе тата пулнә виҗе сүмне җирәпләтнә түлөвә хушнине пулнине ачасене формула җырсах әнлантарчә.

Вәтләх җитсен страхланә пенси илме 15 җултан кая мар еҗ стажә кирли ачасемшән сәнәләх пулчә. Ача амәш капиталәпе епле уҗә курмалли җинчен вара ачасем пәләсә те иккән.

Урок вәсәнче ыйтусем җине ачасем тәрәс хуравсем пани вәсем темәна лайәх әнланнине кәтәртрә.

8-мәш класра вәренекәнсем.